

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 46

БЕОГРАД, 14. НОВЕМБАР 1931.

ГОДИНА III

Садржај:

Прекоморска пловидба д. д. — Сушак
Текстилна индустрија д. д. — Вараждин
Загребачка дионичка творница папира д. д. — Загреб
Битољска банка — Битољ
Jagodinska štedionica a. d. — Jagodina

ПРЕКОМОРСКА ПЛОВИДБА Д. Д. — СУШАК.

Ситуација за прекоморску пловидбу није најповољнија. Чак се може говорити о кризи. Сама чињеница да неколико милиона тона бродског простора прекоморске пловидбе лежи беспослено у лукама јасно показује какве су прилике. А и они бродови који још плове једва вежу крај са крајем.

Паробродарска криза најпре се испољила у слободној прекоморској пловидби. Размена добара је у ово доба кризе знатно попустила. То вреди нарочито за гломазну робу. Са друге стране пак је тонажа пароброда порасла у последњим годинама у много већој мери од тонаже демонтираних бродова, тако да је понуда бродова била све већа. Повећање понуде капацитета расла је не само ради повећања тонаже него и ради бољег техничког уређаја нових пароброда као и техничког уређаја великих лука. Нови су пароброди много бржи него стари, њихова техничка опрема боља, тако да су у стању да за годину дана пренесу много више робе него старији бродови исте величине. И технички уређај појединих лука омогућују да велики пароброди за дан-два укрцају, односно искрцају сав товар за који су раније требали по једну до две недеље.

У најновије време налази се у кризи и прекоморска линијска пловидба, дакле они пароброди, који подржавају периодичне, унапред утврђене везе, између две или више лука. То нарочито вреди за путничке линије између Европе и Америке. Емиграција је већ неколико година сведена на најмању меру изузевши малог броја повратника. А и путници виших класа су данас све ређи. Туристички промет Америка—Европа стагнира. Поједина друштва су силом прилика била принуђена да неколико великих путничких пароброда укотве у луци и да промет подржавају само са технички најбољима.

Општа криза паробродарства захватила је и наша предузећа. Наши пароброди не подржавају редовите путничке линије у прекоморском промету те ми ове тешкоће не осећамо. Али нас тангира криза теретних пароброда прекоморске пловидбе. Тежиште нашег паробродарства лежи у преносу гломазне робе (дрво и цемент) у интернационалном промету. Осим једног дела који је упослен у локалним линијама по Јадрану, гро нашег паробродарства био је упослен у интернационалном транспорту. А ту је баш и најгора криза.

Од наших паробродарских друштава је Јадранска Пловидба концентrirала готово читав свој рад на обалну пловидбу, за коју прима субвенцију од 30 милиона динара. Дубровачка пловидба, ма да јој је тежиште у интернационалном преносу робе, има и локалне линије на Јадрану, за које прима субвенцију од 12 милиона динара. „Оцеаниа“ и Југо-

словенски Лојд, чије је тежиште такође у интернационалном преносу добара, добивају субвенцију за неке линије у Средоземном мору дотично Јужној Америци. Нарочито су Оцеаниа у најновије време све више концентrirала на субвенционирани теретне линије између наших лука и пристаништа западног дела Средоземног мора, Марока и Канарских острва.

Прекоморска пловидба ради искључиво у интернационалном преносу робе. Она према томе не ужива никакве субвенције.

Међутим ипак су код ње прилике много боље него код осталих друштава и ако она не ужива субвенције.

Биланса за 4 последње године овако изгледа :

	1927 г.	1928 г.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара			
Актива.				
Благајна	623	2.920	9	3
Бродови	19.881	19.881	29.962	29.962
Дужници	11.750	23.271	2.249	4.349
Пасива.				
Главница	4.883	4.883	10.000	10.000
Фондови, амортизације и резерве	10.226	11.816	13.314	14.812
Фонд за поправ. брод.	2.100	2.700	3.400	3.700
Фонд осигурања	1.700	2.200	2.800	3.000
Повериоци	9.961	18.497	—	1.326
Добитак	2.774	2.942	2.671	2.167

Бродови су књижени истом вредношћу као и 1929 године. Тонажа је остала иста. Нови бродови нису набављени нити стари продани. У фонд амортизације додељен је милион и по динара. Обзиром на велики пад вредности пароброда (данас се у Енглеској може добити пароброд у добром стању за половину цене од оне пре 3—4 године) отписи нису баш знатни. Међутим морамо споменути да је Прекоморска пловидба нове пароброде билансирала уз далеко мању вредност него што је била у ствари јер је имала знатне латентне резерве које је употребљавала делимично за набавку бродова а да то не долази до изражаја у биланци.

Фонд за поправку бродова и фонд осигурања показује и прошле године уобичајени пораст.

Ма да је конјунктура већ и прошле године била неповољна, Прекоморска пловидба исказује добитак од преко 2 милиона динара. Држимо да знатан до тога добитка долази од резерви из ранијих година које нису биле билансирани, Како је паробродарство слободне пловидбе иначе подвргнуто великим осцилацијама у погледу просперитета (пошто подвозни ставови често варирају) — то је уобичајено да се формирају тихе резерве, помоћу којих се исплаћује дивиденда и у лошијим годинама.

Како је ситуација у слободној прекоморској пловидби и даље лоша биће интересантно видети дали ће Прекоморска пловидба и за 1931 годину платити дивиденду односно дали су тајне резерве довољне за непромењену дивидендну политику. Изгледа да је Прекоморска пловидба на Сушаку имала и да има много више небалансираних резерви него што је то случај код осталих наших паробродарских друштава.

Прекоморска пловидба има пет пароброда и то: „Дунав“ (3853 тона), „Плитвице“ (3853 тона), „Рудник“ (3853 тона), „Звир“ (5605 тона) и „Корана“ (5580 тона). Друштво припада консерну Југословенске Удружене банке а. д. Београд—Загреб.

У његовој управи се налазе следећа г. г.: Јурај Бачић, Антон Шврљуга, Зденко Барон Турковић, Амлиго Вио (Филума), Јос. Микуличић, Алојзиј Бачић и Едуард Пајкурић.

ТЕКСТИЛНА ИНДУСТРИЈА Д. Д. У ВАРАЖДИНУ.

Биланса Текстилне индустрије д. д. у Вараждину за 1930 годину у многоме се разликује од биланса ранијих година. У првом реду у самом збиру. Док се ранијих година збир кретао између 60 и 70 милиона динара без тенденције јачег пораста, показује збир биланса за 1930 годину преко 82 милиона динара. Пораст је према 1929 години за неких 13 милиона динара. Број текстилних подuzeћа акционарског типа са билансом сличном Текстилној индустрији код нас је врло мален. Поготову ако узмемо у обзир подuzeћа која су настала тек после рата.

Биланса Текстилне индустрије у Вараждину за 1930 годину разликује се од ранијих година и по изказаном чистом добитку. Док је ранијих година чисти добитак био тако минималан да се није могло ни помислити на исплату веће дивиденде, получен је у прошлој години добитак од 957 хиљада динара. Ако томе износу додамо пренос добити из 1929 године у износу од 127 хиљада динара, добијемо суму од скоро милиона сто хиљада динара. То је код главнице од 6 милиона динара скоро 20%. Изгледа да је Текстилна индустрија у Вараждину завршила своју организацију односно своју изградњу и да ће сада да ужива плодове десето-годишњег рада.

Текстилна индустрија у Вараждину је једно од наших највећих подuzeћа за прераду вуне. Има уређаје за све фазе фабрикације. Од чистионе и предионице преко ткачнице до бојадисаоне и апретуре. Поред тога има и оделење за конфекцију одела које је највеће подuzeће те струке у нашој држави. Прошле године уређен и одио за израду плиша и велура.

Фабрика се стално проширује и модернизира. Подижу се нове зграде, монтирају нови стројеви а број радника непрестано расте. Текстилна творница у Вараждину развија се у подuzeће за прераду вуне које би се могло афирмирати и у већим земљама. Оно је на путу да се развије у наше највеће текстилно подuzeће. Јефтина струја, јефтина радна снага и одговарајућа царинска заштита омогућују, да се успешно бори противу стране конкуренције и да ју мало по мало потиска из нашег домаћег тржишта. Фабрика проширује и своју продукцију сукна.

Биланса за 4 последње године показује следећу слику:

	1927 г.	1928 г.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара			
Активна.				
Непокретности	7.565	8.017	10.413	10.921
Стројеви	14.055	15.482	19.525	22.545
Роба	14.819	18.964	23.230	21.396
Дужници	29.407	21.094	15.972	26.653
Благајна	148	174	26	219
Ефекти	332	332	341	330

Пасива.

Главница	6.000	6.000	6.000	6.000
Резерве за аморти.	5.777	7.726	10.199	13.000
Повериоци	54.391	50.083	52.668	58.871
Добитак	245	95	386	957
Укупна биланса	56.414	64.151	69.595	82.243

Инвестиције су у константном порасту. Код некретних прошле године пораст износи пола милиона динара. Код стројева већ три милиона динара. Значи да се подижу нове зграде и да се инсталирају нови стројеви. Ретке су државе у којима се у данашње време текстилна индустрија још увек шири. У иностранству је нормална појава да се текстилне творнице затварају дотично да редуцирају своје инвестиције и машинске инсталације.

Залиха робе опала је за 2 милиона динара. Концем прошле године услед слабљења куповне снаге широких слојева и због аграрне кризе ни наша текстилна индустрија није више могла радити капацитетом од пре 2—3 године, кад се је радило у две па чак и три смене.

Пораст дужника за преко 10 милиона динара указује на то, да су продајни услови у текстилној трговини битно погоршали. Мора се чекати на исплату много више него раније. Услед тога треба текстилна индустрија далеко већи обртни капитал.

Резерве за амортизацију било је и прошле године додељено скоро 3 милиона динара, тако да данас износи 13 милиона динара. Инвестиције претстављају вредност од 33 милиона динара тако да отписи износе 10%. Кад узмемо у обзир стројење наравно још много више.

Главница покрива тек незнатан део инвестиција. Она би се морала повисити на четвороструки износ да покрије инвестиције одбавиши наравно фонд амортизације. Повериоци су већ нарасли на 59 милиона динара и износе готово десет пута више него што је главница. Тај неповољан однос ублажен је тиме, што се овде ради о једном афилираном подuzeћу. Повериоци нису дуговања према банкама, бар не у претежном делу, него према централи консерна. А ти су савим друге природе. Прво у погледу каматне стопе а друго у погледу рока отказа.

Чисти добитак је, као што смо то уводно нагласили, знатно порастао и за прошлу годину готово је троструко већи од добити у 1929 години. То показује да се у пркос кризе која влада, налази наша велика текстилна индустрија у развитку и просперитету.

У управном одбору налазе се следећа г. г.: Ернст Стиасни, Људевит Плахте, Д-р Ђуро Лазаревић, Д-р Рудолф Херман, директор је г. Изидор Полак.

ЗАГРЕБАЧКА ДИОНИЧКА ТВОРНИЦА ПАПИРА Д. Д. ЗАГРЕБ.

Загребачка творница папира је ових последњих година знатно проширила своју продукцију. И у погледу квалитета као и у погледу квантитета. Док је раније израђивала у првом реду папир за паковање, она израђује данас готово све врсте хартије. Док је раније целулозу као полу-фабрикат добављала са стране, данас је израђује сама. У ту сврху приступила је и новим инвестицијама. Фабрика је и у техничком погледу дотерана, тако да се може убројити међ наша највећа подuzeћа те струке.

Док је раније фабрика била у стању да израђује годишње 800 вагона папира, данас она израђује и по 400 вагона целулозе, 220 вагона дрвене масе, те 360 вагона врећа од хартије. Загребачка творница папира према томе прешла је и на конфекцију хартије. Њена творница врећа највећа је у нашој држави. А налази се у уској вези са познатом фабриком куверата Липа-Мил, која је опет највећа конфекција писаћег папира.

Загребачка творница папира налази се у рукама загребачког индустријалца хартије г. М. Фројнда и Прве Хрватске штедионице. Поред фабрике хартије и фабрике конфекције Липа-Мил, г. Фројнд је имао и фабрику хартије за цигарете „Голуб”. Ову је фабрику пре неко време морао продати Управи монопола која је у своје руке узела читаву конфекцију цигарпапира. „Голуб” ликвидира као д. д. Износ добивен од ликвидације употребиће се у првом реду на проширење рада у другим двома творницама, пре свега у Загребачкој творници папира. Нове инвестиције врше се даље. Од једне старе фабрике, која је пре неколико година била приморана да обустави рад, добили смо за време од неколико последњих година једну скроз модерну фабрику. Временом се мисли посветити нарочита пажња изради финијих и најфинијих врсти папира. Ми још увек сувише увозимо. Према нашем богатству на сировинама, које долазе у обзир приликом фабрикации папира, ми не само да не би требали папир да увозимо него би га могли чак и извозити. И то у знатним количинама као што то раде аустријске фабрике, које се не налазе у бољој ситуацији од наших. Ну и без обзира на извоз, на самом покривању наших потреба на папиру могла би се развити далеко јача индустрија папира него што је у ствари. Новим законом о радњама дају се домаћој индустрији нарочите повластице приликом лиценцијација. Ако се буде прописало да се при државним лиценцијама за папир мора давати одговарајућа предност домаћој продукцији ситуација би већ била друга јер су држава и самоуправе велики консумент папира. А кад би се тражило да се код штампања школских књига мора дати предност папиру наших домаћих творница, увоз би са стране био знатно редуциран а тиме би домаћа индустрија папира добила нов подстрек.

Биланца Загребачке творнице папира за ово неколико последњих година овако изгледа :

Активна	1927 г.	1928 г.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара			
Зграде и стројеви	8.070	8.028	17.429	20.156
Инвестиције	9.341	9.521	—	—
Благајна	3	34	44	49
Дужници	4.323	4.940	5.877	5.824
Роба и материјал	3.109	3.682	2.936	4.590
Губитак	489	774	581	436
Пасива.				
Главница	4.000	4.000	4.000	4.000
Резерве	3.750	3.750	3.700	3.819
Амортизација	215	215	1.855	2.985
Повериоци	17.281	18.920	17.345	20.261
Укупна биланца	25.342	26.977	27.127	31.058

Укупна биланца је порасла прошле године за 4 милиона динара. У првом реду инвестиције. Готово за 3 мил. Раније су се инвестиције књижиле на специјалном рачуну. Данас на рачуну „зграде и стројеви”. Дужници су последње две године на истој висини. То је повољна чињеница ако се узме у обзир развитак општих привредних прилика и ако се води рачуна о проширењу делатности. Позиција роба и материјал повећана је за 1.5 милиона динара. То је и разумљиво ако се узме у обзир да је продукција проширена и на полуфабрикату. Залихе дрвета мора да су знатне а и залихе целулозе мора увек бити на извесној висини. Прелазом на израду полуфабриката у властитој режији као и проширење конфекције, вуче за собом и потребу већих залиха робе и материјала.

Властита сретства износе нешто испод 8 милиона динара. Инвестиције (кад се одбије фонд амортизације) износе нешто преко 17 милиона динара. Према томе властита сретства покривају мање од половине инвестиција. Повишење главнице бар на двоструко од данашње, не би било штетно.

Фонд амортизације дуго је година износио 215 хиљада динара. Пословање подухвата није дозвољавало да се врше отписи. Са том праксом је пре две године темељито прекинуто. Године 1929. отписи износе преко 1.5 милиона динара. А године 1930 за преко милион динара.

Повериоци износе 20 милиона, што је много код властитих сретстава од испод 8 милиона. У прошлој години порасли су за 3 милиона. Колико и инвестиције. Оне су изгледа извршене из кредитних операција. А то није увек добро.

У прошлој години постигнута је чиста добит од око 150 хиљада динара. Употребљена је на отпис губитка из ранијих година, који је износио концем прошле године 436 хиљада динара. Ако овакве прилике трају и даље, проћи ће још 2—3 године док се сав губитак не отпише. Зар не би било боље да се губитак отпише једном једноставном књиговодственом операцијом да би се у скоро могло приступити и исплати дивиденде?

У управи Загребачке дионичке творнице папира налазе се следећа г. г.: Миливој Црнадак, Матија Фројнд, Фрањо Латковић, Д-р Бранко Пливерих, Фрања Холујевић, инж. Ладислав Фројнд, Роберт Ланбенфрост и Паул Фројнд.

БИТОЉСКА БАНКА — БИТОЉ.

Међу нашим малим провинцијским новчаним заводима има и таквих, који су врло интересантни — и то са две тачке гледишта. Прво са гледишта народно привредног, пошто врше једну еминентно важну задаћу — акумулирањем и дистрибуцијом капитала и у најмањим центрима и међу привредно слабим, а друго са гледишта приватно привредног, јер претстављају за акционаре уносан посао и извор врло лепих прихода. Међу ове мале банке треба убројати и Битољску банку у Битољу.

Она је основана пре једанаест година, крајем 1920. године. Пред нама леже биланси за неколико последњих година, из којих закључујемо, да може управа Битољске банке са њом и банчини акционари првом декадом рада бити више не задовољни.

Код нас има већи број малих новчаних институција, које плаћају својим акционарима релативно врло велику дивиденду — па чак и до 20%. Битољској банци припада у томе погледу рекорд, пошто је она досада исплатила годишње просечно 23.6% на име дивиденде. У 1922. и 1923. години плаћала је 20%; у 1924. години 19%, у 1925. години 12%; затим се она врло брзо пење: у 1926. години износи 24%, у 1927. години, која је била најлукративнија 38%; од тог доба дивиденда поновно постепено опада: у 1928. години 34%, у 1929. години 29% а у 1930. години 27%. То су дивиденде на које наши капиталисти нису навикнути, а најмање у ово доба кризе.

Другим речима, Битољска банка исплатила је својим акционарима од како постоји 214% од главнице на име дивиденде. Номинала акције је 500 динара; значи да је акционар за уплаћених 500 динара у току ових десет година примио 1070 динара на име дивиденде а да му је акција остала нетакнута. То је леп посао! Чисту добит исказује банка тек од 1922. године — дакле осам година, у које време је исказано 3.13 милиона добити, на главницу од свега 1 милион динара. Од тога је 2.14 милиона ишло на дивиденду, 530 хиљада динара на резервни и пензионски фонд, који тиме достижу 53% главнице а око 450 хиљада подељено је у правном и надзорном одбору на име награде.

Код оваквог стања ствари није ни чудновато, да је управа банчина одлучила, да повиси друштвену главницу на 2 милиона динара. Разлога за то има више. Банка мора своја сопствена сретства да појача, због све већег прилива улога, као што нам то показује стање крајем 1930. године, да би на тај начин боље могла да удовољи постулатима ликвидитета. Упис нове емисије извршује се у току ове

године, тако да ће у билансу за 1931. годину главница већ бити дуплирана. Ово повишење, пак, мораће имати за последицу и радикално смањење дивиденде. Код исте добити, она ће бити за половину мања.

Интересанту слику нам нуди упоређење главних билансних позиција за последње године; поред биланса за последње три године објављујемо и онај за 1926. годину, пошто не располажемо са податцима за 1927. годину. Добивамо следећу слику:

Рачун изравњања.

Актива	1926. г.	1928. г.	1929. г.	1930. г.
у хиљадама динара				
Благајна	39	474	452	315
Намештај	19	22	19	18
Вредност рез. фонда	114	147	179	218
Разни дужници	143	516	208	802
Реесконтране менице	—	130	200	200
Менице	3.032	4.671	5.301	6.268
Депо	113	1.222	1.543	—
Зајам на залог	60	39	36	37
Дужници гаранција	123	1.592	1.420	2.753
Разна актива	—	13	—	406
Наплате	—	239	—	23
Пасива				
Главница	1.000	1.000	1.000	1.000
Резервни фонд	118	330	379	434
Пензиони фонд	27	70	82	94
Улози	1.460	3.848	3.946	5.693
Разни повериоци	370	130	159	18
Реесконт	96	129	200	200
Тантијема	—	85	70	67
Пренос добити	—	9	1	5
Дивиденда	240	340	290	270
Збир биланса	3.749	9.172	9.465	11.846

Рачун губитка и добитка.

Расходи				
Разни трошкови	48	70	65	187
Отписи	33	19	6	4
Плате	88	105	114	—
Камата	—	412	378	471
Пореза	111	189	165	180
Дневнице управи	—	3	3	3
Чиста добит за поделу	367	498	415	392
Приходи				
Камата	176	598	612	658
Разни приходи	37	44	62	49
Провизије	437	640	465	530
Пренос добити	—	15	9	1
Збир прихода	647	1.296	1.148	1.239
Дивиденда	24%	34%	29%	27%

Пораст волумена банчаних послова најбоље показује збир биланса: од 3.75 милиона у 1926. години он је порастао на 11.85 милиона крајем 1930. године, дакле за четири године на преко 7 милиона динара односно 230%. Главница је свих десет година непромењена, али пошто су се резерве у издашној мери дотирале, оне су последњих година порасле на 530 хиљада, тако да укупна сопствена средства крајем 1930. године износе 1.53 милиона динара. Улози су у врло рапидном порасту, нарочито последњих година. Крајем 1926. године, након првих пет година рада улози су износили 1.46 милиона динара. У 1929. години улози су дуплирани а крајем 1930. године они износе 5.7 милиона а према 1926. годин порасли су за 300%. То је у овим тешким привредним приликама врло повољан знак. Разни повериоци, по текућим рачунима били су највећи у 1926. години са 370 хиљада динара; због пораста улога они су смањени, а кра-

јем 1930. године износе још свега 18 хиљада динара. Реесконт је порастао у 1929. години на 200 хиљада динара на којој је висини остао и у 1930. години. Укупна страна сретства порасла су према 1926. години од 1.83 милиона на 5.71 милион динара, а банчин обртни капитал од 2.97 милиона на 7.24 милиона динара.

Актива биланса нам показује поделу ових сретства. Најважнија позиција активе је есконт меница; то је код Битољске банке скоро искључив начин давања кредита. Крајем 1930. године порасли су менични кредити на 6.27 милиона динара, односно за преко 100% према 1926. години. Кредити по текућим рачунима су повећани у 1930. години од 208 хиљада на 802 хиљаде. Зајмови на залог (на државне хартије од вредности) износили су 1926. године 60 хиљада динара; у наредним годинама снижени су на 39 хиљаду колико износе и крајем 1930. године. То за Битољску банку није интересантан посао. Банка има релативно врло мало хартија од вредности, које су исказане крајем 1930. године са 218 хиљада а претстављају вредност резервног фонда.

Рачун губитка и добитка је занимљив. Последица обраћања каматне стопе осетно се примећује. Волумен послова знатно је порастао према ранијим годинама, али то код камата није случај. Оне су додуше порасле, али не у оној мери као што је то раније био случај. Управни трошкови и плате стално се повећавају — што је потпуно природно; према обиму послова они су релативно увек још врло малени. Чиста добит била је највећа у 1927. години, са 564.8 хиљада динара; затим сваке године опада, као последица спуштања каматне стопе и повећаних управних трошкова и плата. И порези претстављају један приличан расход; последње три године крећу око 180 хиљада динара. Добит од 564 хиљада динара претстављала је свакако рекорд своје врсте, јер достиже 56% од главнице. Добит у 1930. години износи 392 хиљаде динара или 39% од главнице. Подељена је на следећи начин: 10% дотирано је резервном фонду (39 хиљада динара, 66.7 хиљада дато је управном и надзорном одбору и чиновницима на име тантијеме, 12 хиљада дотирано је пензионом фонду, 270 хиљада износи 27% дивиденда а 4.8 хиљаде пренето је на нови рачун.

У управи се налазе следећа г. г.: председник Јован К. Чапановић, Драг. М. Рашковић, Стеван Ђеракаровић, Др. Сотир Атанацковић и Петар Герасимовић; у Надзорном одбору су г. г.: Риста Ђермило, Ђорђе Николанди и Петар Ивановић.

JAGODINSKA ŠTEDIONICA A. D. — JAGODINA

Jagodinska štedionica je jedna od naših najstarijih provincijskih banaka, — kako je osnovana još 1885. godine, to je u 1930. godini slavila redak jubilej 45-godišnjeg uspešnog poslovanja. Ranije je glavica iznosila 120 hiljada dinara a 1908. godine povišena je na 240 hiljada; ako uzjmemo u obzir samo valutarne promene, onda je njezina današnja glavica za preko 2 i po puta manja od glavice pre 23 godine. U poslednjim godinama glavica je još dva puta povišena: u 1921 godini na 600 hiljada a u narednoj godini na 1 milion dinara, koliko i danas iznosi.

Četrdesetpetogodišnji bankarski rad u jednom te istom provincijskom okrugu donosi skupocena iskustva i neverovatno dobro poznavanje privrednih prilika onoga kraja. Tu opšte više ne može postojati komitenat, a da uprava bančina ne poznaje njega i njegove imovinske prilike za pune dve generacije unatrag. Ovako stečena tradicija je merodavna i za poslovnu politiku bančine uprave.

Naredna tablica nam pokazuje kako su se kretali bančini poslovi u toku poslednje tri godine. Dobijamo sliku, koja je tipična i koja obeležava zdravu strukturu naših malih provincijskih novčaninih zavoda.

Račun izravnjanja.			
Aktiva	1928.	1929.	1930.
Magajna	821	294	192
Menice	2.791	2.876	2.854
Sajmovi na hartije od vrednosti	77	26	28
Tekući računi	2.006	2.245	2.887
Hartije od vrednosti	1.496	1.791	1.952
Vrednost rezervnog fonda	260	277	336
Nepokretna imanja	145	378	378
Razna aktiva	92	98	99
Uplatnice, ostave i naplate	1.887	3.017	3.002
Pasiva			
Glavnica	1.000	1.000	1.000
Rezervni fondovi	351	381	439
Ulozi	5.973	6.119	6.525
Drž. hipotekarna banka	234	314	308
Tekući računi	—	—	224
Nepod. dividenda	2	2	9
Razna pasiva	29	26	125
Tantijema	—	24	16
Dividenda	100	120	80
Zbir bilanse	9.577	11.004	11.730

Račun gubitka i dobitka.

Račun gubitka i dobitka.			
Rashodi			
Kamata	678	605	573
Porezi	43	28	35
Plate i troškovi	233	226	278
Čista dobit	136	163	107
Prihodi			
Od hartija od vrednosti	69	76	93
Kamate	982	909	819
Pletarsko korparska fabrika	—	—	38
Provizije	11	8	11
Kirije	27	29	32
Zbir prihoda ili zashoda	1.090	1.023	994
Dividenda	10%	12%	8%

Zbir bilanse je u stalnom povećanju; prema 1928. godini povećao se za preko 2.2 miliona na 11.73 miliona dinara. Glavnica je poslednjih godina ostala nepromenjena, ali se povećavaju bančini fondovi, koji krajem 1930. godine dostižu 44% od glavnice odnosno 439.7 hiljada dinara. Prema 1928. godini porasli su za 90 hiljada dinara. Banka ima tri fonda: stalni rezervni, fond za otpise i fond za kursnu razliku vrednosti rezervnoga. Glavni izvor bančinih sretstava su ulozima na štednju; i kod njih se primećuje postepen i stalan porast. Krajem 1930. godine iznose 6.53 miliona prema 5.97 u 1928. godini i 6.12 miliona dinara u 1929. godini. Poverioci po tekućim računima iskazani su tek u 1930. godini sa svega 224 hiljade dinara. Ostala strana sretstva bančina predstavljaju hipotekarni dug kod Državne hipotekarne banke u Beogradu od 308 hiljada dinara. Ukupna sretstva Jagodinske štedionice iznosila su krajem 1930. godine sa 8.5 miliona dinara.

Njihov plasman je sledeći: skoro jednaki iznosi plasirani su krajem 1930. godine na kredit po tekućim računima i na menice naime po 2.8 miliona dinara. Menični krediti su poslednje tri godine ostali potpuno stacionarni, dok se krediti po tekućim računima povećavaju paralelno prilivom stranih sredstava. Od kredita po tekućim računima otpada 401 hiljada dinara na obrtni kapital koji je Jagodinska štedionica dala Pletarsko-

korparskoj fabrici, koja je svojina bančina. Sem normalnog ukupljenja i kirije, banka je od ove fabrike imala i čistu dobit od 39 hiljada dinara — koliko iskazuje u računima gubitka i dobitka. Ali ima Jagodinska štedionica još i drugo industrijsko učešće. Pozicija hartija od vrednosti, koja je prema 1928. godini od 1.5 miliona porasla u 1930. godini na 1.95 miliona sastavljena je od dveju pozicija: prvo od 4004 komada 2 $\frac{1}{2}$ % obveznica Ratne štete a drugo od 1575 komada akcija Pivare Mih. Kosovljanina a. d. u Jagodini, koja je vrlo lukrativna i koja pripada industrijskom koncernu Praške kreditne banke, filijal u Beogradu.

Sve ove akcije proknjižene su sa 1.95 miliona dinara što dokazuje, da je njihova vrednost procenjena sa velikom rigoroznošću. Vrednost rezervnih fondova koja je plasirana u državnim hartijama od vrednosti iskazana je sa 336 hiljada, tako da je ukupan bančin portfelj efekata bilansiran sa 2.3 miliona dinara. Bančini su efekti dakle za 230% veći od same glavnice. Ovakav odnos stvara pitanje da li možda ne bi bilo oportuno pristupiti povišenju glavnice, pošto je već i jedan izvesan deo tuđih sretstava plasiran u efekte. Van svake je sumnje, da je ovaj plasman vrlo likvidan — ali uprkos tome smatramo, da bi povišenje glavnice za banku bilo interesantno već i u pogledu na uloge na štednju. Međutim prilike za to baš nisu povoljne i trebaće čekati bolja vremena.

Bančino nepokretno imanje je poslednje dve godine bilansirano sa 378 hiljada; od toga otpada 175 hiljada na vrednost štedioničnog doma, na magacin, stan i garažu, a 203 hiljade dinara na vrednost Pletarsko-korparske fabrike. Smatramo da se u ovim pozicijama nalaze znatne tihe rezerve. Lombardni zajmovi su prema 1928. godini, kad su iznosili 77 hiljada dinara, u poslednjim dvema godinama smanjeni na 26 odnosno 28 hiljada dinara.

Račun gubitka i dobitka mogli bi smo označiti kao privredni barometar, tipičan za prilike u poslednjim godinama. Uprkos povećanog volumena poslova bruto dobit svake godine je manja. To je pre svega posledica obaranje kamatne stope. Zbog toga je kamata u opadanju; tako pasivna kao i aktivna, i ako su ulozima kao i kreditima u porastu. Pasivna kamata je smanjena za 100 hiljada na 573 hiljade prema 1928. godini a aktivna još jače, od 982 hiljade u 1928. godini na 819 hiljada krajem 1930. godine.

Rashodi po porezima su u 1930. godini prema 1929. godini nešto porasli, ali su ipak još manji no u 1928. godini. Plate i troškovi su takođe u porastu, za 50 hiljada na 278 hiljada dinara. Kod prihoda podbacili su, kao što rekosmo, u 1930. godini oni od kamata, dok su svi ostali u porastu. Veći su prihodi od hartija od vrednosti, od korparske fabrike, provizija i kirija. Pošto iznose prihodi 994 hiljade dinara a rashodi svega 887 hiljada dinara ostaje per saldo čista dobit od 107 hiljada dinara. U 1929. godini ona je iznosila 163 hiljade.

Podeljena je na sledeći način: 10% dotirano je rezervnom fondu (10.693 dinara) 10% dato je odborima kao tantijema, 5% upravniku i činovnicima (5.346 dinara) fondu za otpis dotirano je 201 dinar a na ime dividende isplaćeno je 80 hiljada dinara odnosno 8% na 5000 akcija od 200 dinara nominale, odnosno 16 dinara po akciji. U 1928. godini plaćena je 10% dividenda a u 1929. godini 12%.

Smanjenje dividende u 1930. godini jedan je vrlo pravilan potez uprave, pošto je u saglasnosti sa opštim privrednim prilikama.

U upravi Jagodinske štedionice nalaze se sledeća gospoda: Marko Đ. Đorđević, Dušan N. Janković, Momčilo M. Marković, Dr. Andra Živković i Marko M. Marković; u nadzornom odboru su gospoda: Jov. Kincel, Dim. M. Dimitrijević i Mil. D. Bratić. Upravnik banke g. Marko Đ. Đorđević.

Јагодинска штедионица а. д. - Јагодина

Рачун изравњања на дан 31. децембра 1930. год.

Актива		Пасива	
	Динара		Динара
Благајна	191.713.79	Главница	1,000.000.—
Менице	2,853.669.—	Резервни фондови	439.736.35
Зајмови залога	28.225.—	Улози	6,525.248.35
Текући рачуни	2,887.656.71	Држ. Хипот. банка — Београд	307.927.90
Хартије од вредности	1,952.440.70	Текући рачуни	224.260.—
Вредности резервних фондова	336.043.35	Неподигнута дивиденда	9.272.—
Непокретно имање	378.650.15	Разна пасива	125.375.65
Разна актива	99.461.73	Пошиљаоци наплата	16.634.80
Кауције и оставе	2,985.761.—	Остављачи кауција и остава	2,985.761.—
Наплате	16.634.80	Тантијема	16.040.18
		Дивиденда за 1930. год.	80.000.—
Укупно	11,730.256.23	Укупно	11,730.256.23

Рачун губитка и добитка на дан 31. децембра 1930. год.

Губитак		Добитак	
	Динара		Динара
Камате	573.570.53	Приход хартија од вредности	92.875.—
Трошкови	313.479.43	Камате	819.365.19
Зарада дин. 106.934.67		Плетарско-корпарска фабрика	38.602.37
од које припада по чл. 61 др. прав.:		Провизија	11.217.07
10% резервном фонду	10.693.46	Станарина	31.925.—
10% тантијеме одборима	10.693.45		
5% управнику и чиновницима	5.346.73		
Фонду за отпис, претек преко дивиденде	201.03		
Дивиденда за 1930. год.	80.000.—		
Укупно	993.984.63	Укупно	993.984.63

У П Р А В Н И О Д Б О Р

Н А Д З О Р Н И О Д Б О Р